

СУТНІСТЬ АГРОЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Розглядаються питання раціонального використання потенціалу агроландшафтів. Висвітлено питання стійкості агроландшафтів як основи збереження та підвищення їх ефективності. Розглянуті елементи перспективних агроландшафтних систем з їх орієнтацією на поліпшення сталого землекористування в сучасних умовах. Виділено кількісні та якісні показники, що дозволяють оцінити агроландшафт. Відзначено, що ключовою особливістю проектування стійких агроландшафтів виступає диференціація земельних угідь.

Ключові слова: агроландшафти, природний потенціал, відновлення земель, деградаційні процеси, ефективність землі.

В умовах економічної та екологічної кризи, характерної для ряду аграрних регіонів країни, питання раціонального використання земельних ресурсів як компонента агроландшафтів, поза сумнівом, є актуальними й вагомими. Земельні ресурси - головний і нічим не замінний засіб виробництва, займають провідне місце в природному і економічному потенціалі країни.

Типовими властивостями агроландшафтів, що визначають їх продуктивність і стійкість, є наступні:

- агроландшафти відносять до групи культурних ландшафтів, раціонально перетворених для виробництва сільськогосподарської продукції;
- агроландшафти внутрішньо неоднорідні та характеризуються певною територіальною організацією, яка з метою спрощення антропогенної регуляції має бути прив'язана до морфології початкових природних ландшафтів;
- характерною рисою агроландшафтів є наявність в їх структурі техногенних елементів, що впливають на рівень стійкості в умовах інтенсивного антропогенного в умовах інтенсивної антропогенної дії;
- відсутність механізмів саморегулювання в агроландшафтах визначає необхідність підтримки штучного режиму їх функціонування і потребу в застосуванні агротехнічних заходів;
- якісна своєрідність агроландшафтів забезпечується їх структурними блоками: природною і сільськогосподарською підсистемами;
- агроландшафт належить до категорії керованих систем (за допомогою територіальної організації виробництва, системи землеробства, агротехнічних заходів, різних видів меліорацій)
- агроландшафт є відкритою системою, тому будь-яка часткова зміна в окремих компонентах або в процесах призводить до порушення зв'язків не лише в цій системі, але і в суміжних агроландшафтах;

- агроландшафтам властива інтегральна природно-антропогенна динаміка і природно - виробничі річні цикли, що є інструментом підвищення продуктивності сільськогосподарських земель [1; 2].

У ряді наукових публікацій піднімається актуальна тема вдосконалення структури посівних площ і сівозмін. Розробляючи і вдосконалюючи структуру посівних площ, систему сівозмін, необхідно враховувати ґрунтово-кліматичні умови господарства, спеціалізацію, планові завдання з виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Сучасна ситуація викликає необхідність в конкретизації основних аспектів:

- науково-обґрунтоване розміщення культур, що враховує їх агроекологічні властивості;

- диференційоване системне проектування сівозмін на екологічно однорідних ділянках;

- збалансованість питомої ваги посіву суцільних культур в сівозмінах для скорочення ерозії ґрунту;

- збільшення долі зайнятої пари, що сприяє екологізації;

- підвищення питомої ваги в сівозмінах посівів бобових культур;

- збалансованість співвідношення кормових культур і культурних пасовищ;

- співвідношення сівозмін до рівнів забезпечення агроеліораторними ресурсами;

- раціональний склад ґрунту під покривом корневих рослинних залишків

Актуальною проблемою співвідношення угідь в агроландшафтах є у підвищенні частини формуючих, стабілізуючих і таких що покращують угідь, за рахунок підвищення площі пасовищ, сінокосів, багаторічних трав, лісових насаджень, водойм і так далі. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на те, як на практиці встановлюється співвідношення угідь, що не повинне виражатися жорстко фіксованими показниками, оскільки диференційованою питомою вагою ріллі можливо або пом'якшити, або загострити екологічну напруженість в агроландшафтах [4].

Рівень інтенсивності використання агроландшафтів характеризується наступними показниками: питома вага сільськогосподарських угідь в загальній площі земель і структура сільськогосподарських угідь. Можливість оцінити агроландшафт дозволяють такі кількісні і якісні показники як:

- що руйнується;

- нестійкий;

- мінімальності;

- середньостійкий;

- стійкий;

- високостійкий.

Таким чином, раціональна та економічно ефективна організація і облаштування агроландшафтів повинні стати найважливішою ланкою аграрної і екологічної політики на усіх рівнях господарсько-виробничої діяльності.

Список використаних джерел

1. Николаев В.А. Агроландшафтные исследования: методология, методы, региональные проблемы. Москва.: МГУ, 1984. 117 с.
2. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі/ за заг. ред. проф. П.Г. Казьміра. Львів: СПОЛОМ, 2009. 254 с.
3. Другак В.М., Гунько Л.А. Еколого-ландшафтне впорядкування землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах нових земельних відносин. Київ: ДП «Компринт», 2013. 185 с.
4. Третяк А.М., Другак В.М., Леонець В.О. Третяк Р.М., Гунько Л.А. Методичні рекомендації еколого-ландшафтного землевпорядкування сільськогосподарських підприємств. Київ : ННЦ „Інститут аграрної економіки”, 2006. 92 с.